

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา นานาประเทศถือว่าเป็นภารกิจและหน้าที่อันสำคัญยิ่ง เพราะการประถมศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้มีคุณภาพตามที่ต้องการ

สำหรับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของประเทศไทยนั้น เป็นการศึกษาภาคบังคับ จึงมีความสำคัญมากที่รัฐต้องจัดให้กับประชาชนในประเทศอย่างทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐาน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในทุกประเทศว่า การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งเป็นเกณฑ์ในการวัดระดับการพัฒนาประเทศด้วย รัฐจึงให้ความสำคัญต่อการศึกษาระดับนี้ค่อนข้างสูง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สปช., 2529)

สิ่งสำคัญที่จะชี้ให้เห็นความสำคัญของการศึกษาระดับประถมศึกษา ก็คือ การศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นประชาชนที่มีคุณภาพ มีความสามารถพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจและสังคมของตนเอง ครอบครัว และบ้านเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาจำเป็นต้องมุ่งเน้นพัฒนาคนของชาติให้มีความรู้พื้นฐานเพียงพอ รู้จักคิด รู้จักใฝ่หาความรู้ หาประสบการณ์ด้วยตนเอง รู้จักปรับตัว รู้จักพัฒนา มีทักษะในการทำงาน และมีค่านิยมที่ดีงาม (กรมวิชาการ, 2533)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ คือ รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาถึงร้อยละ 90 ของปริมาณเด็กในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ และเพื่อให้การศึกษาระดับประถมศึกษา มีคุณภาพและประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงมีนโยบายกำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530 - 2534) มีนโยบายด้านพัฒนา

คุณภาพการประถมศึกษา ระบุไว้ในข้อ 2.1 โดยปรับปรุงการเรียนการสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ให้มีประสิทธิภาพ ทั้งมุ่งเน้นทักษะภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสุขภาพอนามัยเป็นพิเศษ รวมทั้งปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีสุนทรีย์ที่ดี มีกิจนิสัย และทักษะเบื้องต้น ที่เอื้อต่อการพัฒนาอาชีพ เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (สพท., 2529)

ส่วนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่ต้องปฏิบัติงาน เพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพเด็กโดยตรง เป็นหน่วยงานที่นำหลักสูตรไปใช้ และดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและแผนการศึกษาแห่งชาติ แต่การที่จะจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและสามารถผลิตกำลังคน ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและแผนการศึกษาแห่งชาติได้นั้น ต้องอาศัยครูผู้ให้การศึกษาที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณสมบัติ และมีความรู้ ความสามารถในการสอน ถ้าครูขาดความรู้ ความสามารถ ขาดแนวคิดใหม่ ๆ ในการสอนแล้ว กำลังคนที่เป็นผลผลิตทางการศึกษา ก็จะไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนด ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการศึกษาขาดประสิทธิภาพไปด้วย

ดังนั้น การนิเทศการศึกษาจึงมีความจำเป็น และมีความสำคัญมาก เพราะการนิเทศการศึกษา ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การจัดการศึกษาบังเกิดสัมฤทธิ์ผล ดังที่ คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good, 1973) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นความพยายามของผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศที่จะช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ครู หรือผู้อื่นที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ให้สามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น การนิเทศการศึกษาก่อให้เกิดความงอกงามในวิชาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครูในการเลือกและการจัดสรรอุปกรณ์การสอน ช่วยเหลือและปรับปรุงวิธีสอน และช่วยในการประเมินผลการสอน ดังกรมสามัญศึกษาเปรียบเทียบการนิเทศการศึกษาว่า เปรียบประดุจดั่งระบบประสาทของโรงเรียน ซึ่งทำหน้าที่ควบคุม ช่วยเหลือโรงเรียน จัดการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง (กรมสามัญศึกษา, 2511)

การดำเนินงานให้มีการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนนั้น อาจกล่าวได้ว่า ดำเนินการได้ค่อนข้างยาก เพราะเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายอย่าง เช่น กิจกรรมการเรียน การสอน ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และชุมชน และเมื่อวิเคราะห์ให้ชัดเจนก็พบว่า ครูผู้สอนนั้นเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเด็ก ให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณลักษณะที่

พึงประสงค์ตามที่ประเทศชาติต้องการ เมื่อครูดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งดูแล้วก็ปฏิบัติคล้ายกันทุกคน แต่อาจกล่าวได้ว่า ผลที่ได้รับบางครั้งไม่น่าพอใจ ทั้งนี้เพราะความสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ของครูแต่ละคน ซึ่งไม่เหมือนกัน วิธีการที่จะช่วยให้ครูผู้สอนทำการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มขึ้นมีหลายวิธี เช่น การฝึกอบรม การสัมมนา การศึกษาดูงานที่โรงเรียน อื่น การศึกษา จากเอกสารตำราต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งวิธีการเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศการศึกษานั้นเอง (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 7, 2532)

ปัจจุบันนี้โรงเรียนซึ่งเป็นสถานศึกษาต่างมุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อเร่งรัดพัฒนาการศึกษาให้สนองนโยบายของกรมเจ้าสังกัด กล่าวคือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีนโยบายเร่งรัดการประถมศึกษาให้มีคุณภาพ มาตั้งแต่แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) โดยเน้นการปรับปรุงการนิเทศภายใน และในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) ก็ยังเร่งรัดคุณภาพทางการศึกษาระดับนี้อย่างต่อเนื่อง ดังมีการระบุกลยุทธ์ในการดำเนินงานเร่งรัดคุณภาพไว้ในข้อ 2.3 ว่า ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานทางด้านการติดตาม กำกับ และประเมินผล การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งเน้นการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อให้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างแท้จริง (สพช., 2529)

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ได้สังเกตเห็นความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียนมาโดยตลอด ด้วยมีความตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศภายใน ดังนั้น ในปีการศึกษา 2528 หน่วยศึกษานิเทศก์ได้ทำการสำรวจสภาพการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดว่ามีการปฏิบัติจริง เพียงใด และจากการสำรวจก็พบว่าโรงเรียนในสังกัดมีการปฏิบัติจริงน้อยมาก นอกจากนั้น การดำเนินงานนิเทศภายในก็ไม่มีขั้นตอนในการดำเนินงานที่ชัดเจน เนื่องจาก ผู้บริหารไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน และมีความเข้าใจว่าเรื่อง ที่เกี่ยวกับการนิเทศภายในเป็นเรื่องของศึกษานิเทศก์เป็นผู้ดำเนินงานโดยเฉพาะ ไม่ใช่หน้าที่ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนที่จะต้องมาดำเนินงานแต่อย่างใด ข้อค้นพบจากการสำรวจครั้งนี้ มีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ประชา ลิกขปัญญา เรื่องการปฏิบัติจริงในการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งพบว่า การจัดการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีการปฏิบัติจริงน้อยมาก และไม่มีกระบวนการนิเทศภายใน ผู้บริหารไม่

สนใจการนิเทศภายใน ไม่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการนิเทศ (ประชา สิขปัญญา, 2524)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว มีข้อสังเกตว่า ในช่วงระยะเวลาที่ทำการวิจัยของ ประชา สิขปัญญา คือ ปี พ.ศ.2524 และในช่วงเวลาของการสำรวจสภาพการดำเนินงาน นิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาของจังหวัดสมุทรปราการ เมื่อ ปี พ.ศ.2528 ซึ่งเป็นระยะเวลาห่างกันประมาณเกือบ 5 ปี การนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ก็ยังไม่มี การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นทางการ และเป็นขั้นตอน และมีการปฏิบัติน้อยมาก และเมื่อผู้วิจัยทำการศึกษาผลงานวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติงานนิเทศ ภายในโรงเรียนประถมศึกษา มีปัญหาอันเกี่ยวเนื่องมาจากการดำเนินงานนิเทศภายในมีมากมาย ปัญหาดังกล่าวมีดังนี้

1. ปัญหาการขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านการนิเทศภายใน ทำให้ขาด บุคลากรที่รับผิดชอบหรือดำเนินการนิเทศการศึกษาให้ลุล่วงไปได้ (ประชา สิขปัญญา, 2524, สมพร สุขเกษม, 2526) ในส่วนนี้ หากมีการวางแผนก็ต้องมีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และ เมื่อพบปัญหาว่าขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านการนิเทศก็จะสามารถแก้ไขได้ตรงจุดของปัญหา แล้วในที่สุดปัญหาในส่วนนี้ก็จะหมดไป

2. ปัญหาการขาดการประสานงานร่วมกันภายในโรงเรียน และระหว่างโรงเรียน กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สมพร สุขเกษม, 2526) สำหรับปัญหาส่วนนี้ ถ้าหากมีการวางแผน การดำเนินงาน ก็สามารถลดปัญหานี้ลงได้เช่นกัน

3. ปัญหาด้านการขาดการสนับสนุนและขาดการติดตามผล (สมพร สุขเกษม, 2526) สำหรับปัญหาส่วนนี้ มีการเน้นมาก ในขั้นตอนของการดำเนินงานตามแผน เพราะการ ติดตามผลการทำงาน นอกจากจะดูแลการปฏิบัติงานให้ดำเนินไปตามแผนที่กำหนดไว้ แล้วยัง ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบถึงปัญหาในขณะที่ยังดำเนินงาน ซึ่งจะได้ทำการแก้ไขปรับปรุงได้ทันที่ทั้งที่ อันทำให้ผลของงานมีประสิทธิภาพด้วย ดังนั้น หากมีการดำเนินงานที่กำหนดขั้นตอนนี้ไว้ชัดเจน จะช่วยให้ปัญหาการขาดการติดตามลดลงได้

4. ปัญหาขาดการวางแผนดำเนินการนิเทศอย่างเป็นทางการ (ประสงค์ สังข์ไชย, 2527, สถาพร พันธุ์ประชูร, 2529)

5. ปัญหาบุคลากรขาดความรู้และทักษะในการวางแผน ปัญหาการขาดความร่วมมือจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ปัญหาขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจด้านการประเมินผล ปัญหาการไม่นำผลการประเมินไปใช้ในการปฏิบัติงาน (สุจิตรา อุทธิเสน, 2532)

จากปัญหาตามที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ถ้ามีการศึกษาและทำการวิจัยในเรื่องของการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนที่ดำเนินงานนิเทศภายในดีเด่นแล้ว จะสามารถลดปัญหาดังกล่าวลงได้ เพราะโรงเรียนจะได้แนวทางการดำเนินงานนิเทศภายในที่ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพไว้เป็นตัวอย่าง

และที่สำคัญยิ่ง ก็คือ ทางสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ได้จัดทำโครงการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 ถึง ปีการศึกษา 2530 โดยเริ่มจัดการประชุมอบรมผู้บริหารโรงเรียนทุกโรงเรียน เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหารสามารถนำความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับไปดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนได้ แต่เนื่องจากรูปแบบของการดำเนินงานนิเทศภายในตามที่ปรากฏในหลักการและทฤษฎีมีหลายรูปแบบ ทางหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ จึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานนิเทศภายใน โดยอาศัยการวางแผนเป็นหลักในการดำเนินงาน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการวางแผนในการบริหารเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว เพื่อไม่ให้ผู้บริหารเกิดความรู้สึกว่าการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นภาระที่เพิ่มขึ้น และขั้นตอนในการดำเนินงานก็ไม่ซับซ้อน จึงกำหนดขั้นตอนในการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนไว้ ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ มีขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผนนิเทศภายในโรงเรียน

- 1.1 การศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ
- 1.2 นำข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา มาจัดลำดับความสำคัญ
- 1.3 วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา
- 1.4 กำหนดเป้าหมายและทางเลือกในการปฏิบัติงาน
- 1.5 จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน
- 1.6 จัดทำแผนงาน/โครงการนิเทศภายในโรงเรียน

2. การดำเนินงานตามแผนการนิเทศภายในโรงเรียน

- 2.1 ประชุมคณะกรรมการผู้ปฏิบัติงาน
- 2.2 ร่วมทำความเข้าใจงานที่ต้องปฏิบัติ
- 2.3 แบ่งงานที่รับผิดชอบ
- 2.4 ปฏิบัติการนิเทศ
- 2.5 กิจกรรมที่ใช้ในการนิเทศ
- 2.6 การติดตาม ควบคุม กำกับ
- 2.7 การสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน

3. การประเมินผลและรายงานผล

- 3.1 การประเมินผลก่อนดำเนินงาน
- 3.2 การประเมินผลระหว่างการดำเนินงาน
- 3.3 การประเมินผลสรุปผลรวม
- 3.4 การนำผลการประเมินไปพัฒนา

หลังจากผู้บริหารโรงเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการนิเทศภายใน และได้แนวทางในการดำเนินงานนิเทศภายในแล้ว สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ได้ทำการนิเทศ ติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด มาโดยตลอด ก็พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสามารถดำเนินงานนิเทศภายในอย่างจริงจังมากขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การดำเนินงานนิเทศภายในตามที่จังหวัดสมุทรปราการกำหนด ให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดนำไปปฏิบัติ นั้น โรงเรียนสามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินงานนิเทศภายในได้ประสบผลสำเร็จและเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนในสังกัด ทางสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ได้ทำการคัดเลือกโรงเรียนในสังกัดที่สามารถดำเนินงานนิเทศภายในได้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพไว้เป็นต้นแบบ อำเภอละ 1 โรงเรียน โดยเริ่มทำการคัดเลือกมาตั้งแต่ ปีการศึกษา 2531 ถึง ปีการศึกษา 2533 และจากผลของการคัดเลือก จึงมีโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนที่ดำเนินงานนิเทศภายในดีเด่นระดับอำเภอ จำนวน 11 โรงเรียน ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกนี้ได้ผ่านการประเมินมาหลายขั้นตอน กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่โรงเรียนประเมิน

ตนเองว่า โรงเรียนของตนมีพัฒนาการดำเนินงานนิเทศจนเป็นที่น่าพอใจ จึงตัดสินใจส่งโรงเรียนของตนเข้ารับการคัดเลือกในระดับกลุ่มโรงเรียน และเมื่อผ่านในระดับกลุ่มโรงเรียนมาแล้ว โรงเรียนยังต้องเข้ารับการคัดเลือกในระดับอำเภออีกครั้ง จะเห็นได้ว่า การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนที่ดำเนินงานนิเทศภายในดีเด่นระดับอำเภอ มีการพัฒนาการดำเนินงานนิเทศภายในอย่างมีขั้นตอน ซึ่งจะช่วยให้การนิเทศภายในส่งผลให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพและบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาอย่างแท้จริง ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนที่ดำเนินงานนิเทศภายในดีเด่นระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อนำผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพไปเผยแพร่ อันจะช่วยให้โรงเรียนประถมศึกษาที่สนใจมองเห็นแนวทาง ซึ่งอาจนำไปประยุกต์ใช้ในโอกาสต่อไป

อนึ่ง การคัดเลือกโรงเรียนที่ดำเนินงานนิเทศดีเด่นระดับอำเภอนี้ จัดทำขึ้นเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ จึงจำเป็นต้องทำการวิจัยเรื่องการศึกษาคำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาของโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนที่ดำเนินการนิเทศภายในดีเด่นระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการเท่านั้น

ถ้าหากได้พิจารณาแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 หมวดที่ 5 ข้อที่ 46 ซึ่งกำหนดไว้ว่า ให้จัดสรรวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา ตลอดจนจัดหาวิธีการและเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ในการศึกษาอย่างเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น (แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 อ้างถึงใน วิทยุ สาธิต, 2526) และในการจัดหาวิธีการทางการศึกษามาใช้ปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาก็มีหลายวิธี ผู้วิจัยเห็นว่า การพยายามที่จะหาแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในที่กำลังศึกษาอยู่นี้ จึงเป็นการจัดหาวิธีการทางการศึกษามาใช้ให้เหมาะสมสภาพท้องถิ่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อกำหนดที่ระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ทั้งนี้เพราะทางสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ได้พยายามจัดหาวิธีการที่ส่งเสริมสนับสนุนการประถมศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นของตน ดังเช่น ได้จัดทำโครงการพัฒนาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนที่กำลังส่งเสริมสนับสนุนอยู่ในขณะนี้ ทั้งนี้เพราะการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้การเรียนของนักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญ คือ ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539)

ได้กำหนดนโยบายให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนเร่งดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อส่งผลการเร่งรัดคุณภาพการประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่เนื่องจากการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนของแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะพื้นที่และประชากร แต่ละแห่ง ผู้วิจัยจึงเห็นว่า มีความจำเป็นต้องศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาของโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนที่ดำเนินงานนิเทศภายในดีเด่นระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ เพราะลักษณะในการจัดทำเกณฑ์ในการคัดเลือก และการจัดทำแนวทางการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนได้จัดทำขึ้นเฉพาะในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ เท่านั้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษา ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนที่ดำเนินงานนิเทศภายในดีเด่นระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนที่ดำเนินงานนิเทศภายในดีเด่นระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ

คำถามที่ต้องการคำตอบ

1. โรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนที่ดำเนินงานนิเทศภายในดีเด่นระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ มีการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนอย่างไร

2. โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนที่ดำเนินงานนิเทศภายในดีเด่นระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนอย่างไร

ขอบเขตในการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา ของโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนที่ดำเนินงานนิเทศภายในดีเด่นระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ที่ได้รับการคัดเลือกตั้งแต่ปีการศึกษา 2531 ถึง ปีการศึกษา 2533 จำนวน 11 โรงเรียน

2. การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา จะครอบคลุมเรื่องต่อไปนี้

2.1 การวางแผนนิเทศภายในโรงเรียน

2.1.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ

2.1.2 นำข้อมูลที่ศึกษาสภาพ ปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการมา จัดลำดับความสำคัญ

2.1.3 วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา

2.1.4 กำหนดเป้าหมายและทางเลือกในการปฏิบัติงาน

2.1.5 จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน

2.1.6 จัดทำแผนงาน/โครงการนิเทศภายในโรงเรียน

2.2 การดำเนินงานตามแผนการนิเทศภายในโรงเรียน

2.2.1 ประชุมคณะกรรมการผู้ปฏิบัติงาน เพื่อ

- ร่วมทำความเข้าใจงานที่ต้องปฏิบัติ

- แบ่งงานที่รับผิดชอบ

- ตกลงวิธีปฏิบัติงาน

- ตกลงวิธีเก็บข้อมูลและรายงานผล

2.2.2 ปฏิบัติการนิเทศ

- กิจกรรมการนิเทศที่นำมาใช้

2.2.3 การนิเทศ ติดตาม ควบคุม กำกับ

2.2.4 การสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน

2.3 การประเมินผล และรายงานผล

- 2.3.1 การประเมินผลก่อนปฏิบัติงาน
- 2.3.2 การประเมินผลระหว่างการปฏิบัติงาน
- 2.3.3 การประเมินผลเพื่อสรุปผลรวม
- 2.3.4 การนำผลการประเมินไปพัฒนางาน

3. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน

- 3.1 ปัญหาในการวางแผนการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน
- 3.2 ปัญหาในการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน
- 3.3 ปัญหาในการประเมินผลและรายงาน

4. การศึกษาเอกสาร

เอกสารที่ใช้ศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาของโรงเรียน ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนที่ดำเนินงานนิเทศภายในดีเด่นระดับอำเภอสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ เป็นเอกสารทางวิชาการเฉพาะที่มีในระหว่างปีการศึกษา 2531 ถึง ปีการศึกษา 2533 เอกสารดังกล่าว ได้แก่

- 4.1 แผนงาน/โครงการนิเทศภายในโรงเรียน
- 4.2 ปฏิทินปฏิบัติงาน
- 4.3 บันทึกการประชุมประจำเดือน
- 4.4 สมุดนิเทศ
- 4.5 สมุดนิเทศประจำห้องเรียน
- 4.6 เอกสารการประเมินผลและรายงานผล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางแก่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ที่จะดำเนินการส่งเสริมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ให้แก่โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ผลการวิจัย จะเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดการพัฒนาการดำเนินงานนิเทศภายในแก่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

1. การดำเนินงาน หมายถึง วิธีการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างมีระบบระเบียบ โดยยึดหลักการวางแผน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินงานตามแผน การประเมินผลและรายงานผล
2. โรงเรียนที่ดำเนินงานนิเทศภายในดีเด่นระดับอำเภอ หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนที่ดำเนินงานนิเทศภายในดีเด่นระดับอำเภอ เฉพาะในปีการศึกษา 2531 ถึง ปีการศึกษา 2533 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ
3. การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการในการดำเนินงานที่เกิดจากความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุนซึ่งกันและกันของผู้บริหารและครูในโรงเรียน เพื่อพัฒนาการสอนของครู อันจะส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างสูงสุด
4. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว และผู้ช่วยผู้บริหาร ของโรงเรียนที่ดำเนินงานนิเทศภายในดีเด่นระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ
5. ครูสายผู้สอน หมายถึง ครูที่ดำเนินการสอนนักเรียน ได้แก่ ครูประจำชั้น ครูหัวหน้าสายชั้น ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ ครูวิชาการโรงเรียน ครูหัวหน้างานในโรงเรียนที่ดำเนินงานนิเทศภายในดีเด่นระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินงานวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารและครูผู้สอนทั้งหมดของโรงเรียนที่ดำเนินงานนิเทศภายในดีเด่นระดับอำเภอ รวม 11 โรงเรียน ซึ่งมีประชากรทั้งหมด 421 คน โดยจำแนกได้ดังนี้

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 33 คน

1.2 ครูสายผู้สอน จำนวน 388 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบศึกษาเอกสาร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง รวม 4 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานนิเทศภายใน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ให้อตามผู้บริหาร ซึ่งเป็นฝ่ายกำหนดนโยบาย จัดให้มีการนิเทศภายใน โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (check - list) และเติมข้อความ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการดำเนินงานนิเทศภายใน มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (check - list) และแบบปลายเปิด (open - ended)

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานนิเทศ มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (check - list) และแบบปลายเปิด (open ended)

ฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานนิเทศภายใน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ใช้ตามครูสายผู้สอน ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติและผู้มีส่วนร่วม โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (check - list) และเติมข้อความ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานนิเทศภายใน มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (check - list)

ฉบับที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานนิเทศภายใน และข้อเสนอแนะ เป็นแบบสัมภาษณ์โครงสร้าง

ฉบับที่ 4 เป็นแบบศึกษาเอกสารใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลจากเอกสารของโรงเรียนที่บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (check - list) และแบบบันทึกรายละเอียดของข้อมูลที่ศึกษา

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอน ดังนี้

3.1 การศึกษาค้นคว้า เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานนิเทศภายใน ได้แก่ การวางแผนการนิเทศ การดำเนินงานตามแผน การประเมินผลและรายงานผล ศึกษาในส่วนที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของผู้นิเทศภายในโรงเรียน แล้วสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน 4 ฉบับ

3.2 นำเครื่องมือวิจัยทั้ง 4 ฉบับ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อปรับปรุงแก้ไข

3.3 นำเครื่องมือวิจัยทั้ง 4 ฉบับ ที่ผ่านการพิจารณาของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 ท่าน เพื่อตรวจความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.4 นำเครื่องมือวิจัยที่ได้รับคืนจากผู้ทรงคุณวุฒิ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เป็นเครื่องมือวิจัยที่สมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ขอหนังสือแนะนำจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการ การประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อขอความร่วมมือไปยังหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/ กิ่งอำเภอ โดยให้ทำหนังสือแจ้งขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็น โรงเรียนที่ดำเนินงานนี้ เทศภายในเดือนระดับอำเภอทุกโรงเรียน และในการส่งเครื่องมือวิจัย (แบบสอบถาม) ได้ขอความร่วมมือจากศึกษานิเทศก์อำเภอทุกอำเภอให้เป็นผู้ส่งแบบสอบถาม ส่วนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละฉบับดังนี้

ฉบับที่ 1 ทั้งตอนที่ 1, 2 และ 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

ฉบับที่ 2 ทั้งตอนที่ 1 และ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

ฉบับที่ 3 ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ และตอนที่ 2 วิเคราะห์

ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ และการพิจารณาผลบวกของผลคูณระหว่างอันดับที่ กับ น้ำหนักอันดับ

ที่ความสำคัญของปัญหาและอุปสรรค

ฉบับที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ และพิจารณาผลบวกของผลคูณ

ระหว่างอันดับที่ กับ น้ำหนักอันดับที่ความสำคัญของผู้นิเทศ

การเสนอผลงานวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลงานวิจัย โดยแบ่งเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึง ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ของ การวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย คำนิยามที่ใช้ในการ วิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับ

บทที่ 2 กล่าวถึง ทฤษฎี หลักการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน
- ความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน
- จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน
- หลักการนิเทศภายในโรงเรียน
- ภารกิจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน
- งานนิเทศภายในโรงเรียน
- กิจกรรมการนิเทศการศึกษา
- กระบวนการนิเทศการศึกษา
- แผนงาน/โครงการนิเทศภายในโรงเรียน
- การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน

บทที่ 3 กล่าวถึง วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 กล่าวถึง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำเสนอในรูปแบบของ คำบรรยายประกอบตาราง

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

รายการอ้างอิง แสดงรายการหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่ประกอบการวิจัย

ภาคผนวก ประกอบด้วยแบบสอบถามการวิจัยและอื่น ๆ

ลำดับขั้นตอนในการวิจัย

